

מראי מקומות- סנהדרין פ"ו

ואם מכר ולא גנב עובר בלא ימכרו, רק דאינו לוקה על לאוויין אלו משום דהוי לאו הניתן לאזהרת מיתת ב"ד. ועוד כ' דנראה דבכל הדינים המבוארים שהוא פטור ממיתה, כגון שלא השתמש בו או מכרו לקרוביו, וכו', אף דאינו חייב מיתה, מ"מ עובר על ב' הלאוויין, ואינו לוקה משום דהוי ניתן לאזהרת מיתת ב"ד.

(ה) **דבר הלמד מענינו- פרש"י**, אם אי אתה יודע במה הכתוב מדבר, צא ולמד מפרשה שכתוב בה, ולפי הפרשה הוא נכתב אצלה. וכאן כל הענין מדבר בנפשות, לא תרצח, לא תנאף, ולכן אמרי' דגם לא תגנוב מיירי בעובר עבירה שיש בה מיתת ב"ד. והק' **הערוך לנר**, הא מדברי רש"י לקמן מוכח דמה דאמרי' דבר הלמד מענינו, היינו מענין למטה ולמעלה, והרי לא תחמד ולא תענה ליכא בהו דיני נפשות. וע"ש עוד מה שהק' על פירוש רש"י בסוגיין. ולכן פי' דמה דאמרי' דהוי דבר הלמד מענינו, אין הביאור דענינו היינו דאלו חיובן מיתה ואלו חיובן ממון, אלא הביאור הוא דבעשרת הדברות הרי העבירות הם עבירות שנעשו בגוף האדם, כמו לא תנאף ולא תרצח, וגם לא תחמוד ולא תענה, כל עבירות אלו נעשין באדם בגופו, משא"כ גניבה, דגונב ממון אדם ולא האדם עצמו. וע"ז פי' הגמ' דע"כ מיירי בגונב אדם, לפי שאז הוי העבירה דבר שנעשה עם גופו. משא"כ בהא דלא תגנובו, דהאיסור נעשה בממון חבריו, כמו לא תכחשו ומתנות עניים דכתיבי התם, וממילא אמרי' דגם לא תגנובו מיירי בעבירה שנעשה בממון חבריו.

(ו) **עידי גניבה ועידי מכירה בנפש שהוזמו, חזקי' אמר אין נהרגין- ופי' הגמ' שהוא משום חצי דבר, ופרש"י דכיון דהעדים לא מקטלי, כדמפרש טעמא ואזיל (משום חצי דבר), ממילא הוי עדות שאי אתה יכול להזימה, וממילא גם הוא אינו מקטיל. והק' המהרש"ל, אמאי לא אמרי' דהוא גופי' לא מקטיל משום דהוי עדות של חצי דבר, וכש"כ שהעדים פטורים, שהרי אין מזימין**

(א) **כגון של בית פלוני דשכיחן גבייהו, הכי נמי דפטירי- פרש"י**, דלא רצה להזכיר שמם שחשובין היו, ובזה לא היו נוהגין כדת, שהיו הרבה דריין בבית א' אנשים ונשים והיו מצויין תמיד עם נשי חביריהן, ולא שמתייחדין. וכ' **הערוך לנר** דע"כ מיירי שלא היו מייחדין, דאי היו מייחדין היו עוברין על לאו שבתורה, דיחוד עריות דאורייתא הוא, ולא הוי שתיק הש"ס מלפרסם שמם.

(ב) **יצא עבד שאין לו אחוה- פרש"י**, ואפי' עם אחיו בני אביו, דהא כתיב עם החמור, עם הדומה לחמור. והק' **תוס'**, א"כ גר ומשוחרר נמי, דהא אין להם אחוה עם אחיהם. ולכן פי' תוס' הא דשאיין לו אחוה באו"א, שאין יוצאי חלציו קרויין אחוה, משא"כ בגר. וע' **בערוך לנר** שהביא מש"כ רש"י בב"ק דמה דאמרי' דעבד אין לו אחוה, היינו דאינו מותר לבא בקהל. וכ' הערל"נ דגם זה ק', דא"כ כרות שפכה וממזר נמי נימא דאין להם אחוה. ופי' הערל"נ דקפידת התורה על אחוה היינו או דיכול לבוא בקהל, או דיש לו אחוה עם אחיו. וא"כ, עבד אין לו אחוה כיון דשניהם אין לו, אסור לו לבוא בקהל, וגם אין לו אחוה עם אחיו. ולכן פרש"י פי' א' כאן ופירוש אחר בב"ק, לומר דשניהם אמת, ומה שעבד אין לו אחוה היינו משום דאין לו שניהם.

(ג) **מאחיו לאפוקי עבדים, בני ישראל למעוטי מי שחציו עבד וחציו בן חורין- הק' הסנהדרין קטנה**, כיון דנתמעט גניבת ומכירת עבדים מדין גניבת נפש, א"כ למה צריך מיעוט גם לחצי עבד וחצי בן חורין, הרי זה כמי שמכר חציו ונשאר חציו אצלו, דקיי"ל לענין שור ושה דצריכין דוקא שימכור כולו ולא חציו, דכיון שפטור על החצי העבד שמכר, א"כ כמכר חציו הוא, ע"ש מה שהאריך בזה נולכאוי' יש מקום לחלק, דכאן הרי הוא מכר כולו, רק שאינו יכול להתחייב על כולו, ואפשר דזה חלוק ממי שלא מכר כולו, וצ"ע.

(ד) **אזהרה לגונב נפש מניין- ע' במנחת חינוך (ל"ו, א') שכ' לדקדק מדברי הרמב"ם (גניבה ט', א'), דאף דאינו חייב מיתה אא"כ גנב ומכר, מ"מ אם גנב ולא מכר עובר בלא תגנוב,**

עדות אחרים, זה חשיב לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. רק דחזקי' הי' מסופק, כיון דע"י עדות אחרים שמעידין על המכירה אינו נהרג, ולא נהרג אלא אי עדי גניבה גופא מעידין על המכירה, האם אעפ"כ יחשב זה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד או לא. וזה מוכיח הגמ' מחזקי', דעל כרחק הוי הוא המ"ד לוקין, וכיון דלדידי' אין נהרגין, לעולם לא יבואו לידי מיתה, כיון דכבר הוזמו על הגניבה, ולא ימות הגנב ע"י עדי מכירה אחרים, שהרי כיון שהוזמו אלו, הו"ל חצי דבר, וא"כ לעולם אין סופן למות על עדות זו, ולכן לדידהו לא הוי אזהרת מיתת ב"ד. ואם הם לוקין, ע"כ גם הוא לוקה, וא"כ ע"כ ס"ל לחזקי' דלא חשיב זה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד משום שמא יעידו עדי גניבה על המכירה גופא, ולכך פריך הגמ' שפיר. **וע"ע בחי' הר"ן שפי' דכוונת הגמ' כך הוא, דעכשיו נסתפק הגמ' במש"כ בתורה וגונב איש וכו', די"ל דכוונת התורה לחייב מיתה על ב' המעשים, וא"כ הוי לאו דלא תגנוב לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד, וא"כ אין לוקין עליו, או דלמא, כוונת התורה לחייב מיתה על המכירה שהוא אחר הגניבה, אבל הגניבה לחודה קאי, ואין בה מיתה, וגומרת היא למלקות. וזהו שאמר ר' פפא בהמשך, דכ"ע מודו דעדי מכירה נהרגין, משום שאין חסרון של חצי דבר, והמח' הוא רק לענין עדי גניבה, אם הם חלק של המחייב מיתה, וא"כ גם הם נהרגין, או אם עדותן הוא לגבי גניבה בלחוד, ולכן חייבים מלקות.**

(ח) **איהו לא לקי, אינהו היכי לקו- פרש"י, הא לאו כאשר זמם הוא, ואי משום לא תענה, לאו שאין בו מעשה הוא. אולם ע' בחי' הר"ן שפי' שאין כוונת הגמ' לומר דכל היכא דאיהו לא לקי גם אינהו לא לקו, שהרי מצינו בעדי בן גרושה בריש מכות, דאף דאיהו לא לקי, מ"מ הם לוקים. אלא הביאור הוא, דכיון דקאמר ר' יוחנן דהעדי גניבה נהרגין, הרי נמצא דס"ל דגניבה אתחלתא דמכירה היא, ועל שניהם הוא נהרג, ואין חיוב מלקות על הגניבה משום לא תגנוב, דהו"ל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד, ואין לוקין עליו. ואי איהו לא לקי, אינהו היכי לקי, שהרי אף הם בני מיתה הם על עדות הגניבה, מאחר שיש**

את העדים עד שנגמר הדין למיתה, והרי אין שייך לגמור דינו למיתה, כיון דעדותם חצי דבר הוא. ופי' דמש"כ רש"י כן, היינו למאי דמסיק דבעדים אחרונים לא פליגי, ולא שייך חצי דבר אלא גבי עדי גניבה. אולם תמה **המהרש"א ע"ז**, דזה אינו מיישב אלא למה הגמ' הביא המח' לענין העדים, דלמסקנא לא שייך הפלוגתא אלא לגבי עדים, שהרי הוא באמת נהרג. אבל למה רש"י פי' כאן על דרך זה, הרי הוא בהה"א של הגמ', וגם הוא אינו נהרג, וא"כ למה צריך לפרש משום חצי דבר על העדים, והוא משום עדות שא"א יכול להזימה. ות"י דאי"ז ק' על רש"י, דכיון דמאיזה טעם צריך הגמ' לפרש פלוגתתן כן לגבי העדים, ממילא איהו נמי פטור, כיון שהוי עדות שא"א יכול להזימה. **וע' בחי' הר"ן שג"כ הק' כקו' המהרש"ל, והביא שהבעל המאור (נדפס בסוף פרקין) ג"כ תי' על דרך זה. אבל כ' הר"ן דאי"צ לזה, שהרי ע"כ ה' צריך לפלוגי בעדים, דאם היו חולקים לגבי הגנב עצמו, נהי שיהי' מוכח מדברי חזקי', דס"ל דפטור, דע"כ היינו משום דס"ל דהוי דבר ולא חצי דבר, אבל בדעת ר' יוחנן, דס"ל דנהרג, אינו מוכח דלא ס"ל לחסרון דחצי דבר, דיתכן דס"ל דלעולם הוי חסרון של חצי דבר, אלא דמאי דחייב הגנב, היינו משום שאין כאן חצי דבר בכלל, דהעדי גנבה הוי דבר שלם בפנ"ע, והעדי מכירה הוי דבר שלם בפנ"ע, אבל בעלמא י"ל דשפיר ס"ל להא דדבר ולא חצי דבר. ולכן נח' דוקא בעדים, להראות דס"ל לר' יוחנן דגם עדי גניבה נהרגו, דהגניבה בעצמה לאו דבר שלם, אלא אתחלתא דעדות מכירה, ולכן שפיר חייבים הב' כתות (וע' מש"כ הרמב"ן במלחמת, ואולי זהו כוונתו בקיצור).**

(ז) **וכי תימא דקסבר חזקי' דלא לקי- פרש"י, שאינו לוקה על הגניבה לחוד, משום דהו"ל לאו הניתן לאזהרת מיתת ב"ד, שאם ימכרנו ינהרג. והק' המהרש"א, הא עכשיו קיימינן דעדי מכירה אינן נהרגין, וכיון שאינם נהרגים, גם הוא אינו נהרג, משום דהו"ל עדות שא"א יכול להזימה, וא"כ איך הוי זה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. וע"ש מש"כ בזה באריכות. וע"ע בערוך לנר שכ' ליישב, דס"ל להגמ' דודאי מה שיכול ליהרג ע"י**

(ב) **תלמיד שהורה לעשות פטור, וכו' - פרש"י**, דהיינו שלא הגיע לארבעים. והק' הערוך לנר, אם לא הגיע למ', ולא הי' יושב בסנהדרין שבעירו, א"כ איך שייך הדין זקן ממרא בכלל, למה עלו לירושלים, הרי לא הי' תלמיד זה על הב"ד בלא"ה. ותי' דמ"מ עלו כדי לברר הדין. ועוד תי' דהדין דצריך להיות בר מ' שנה כדי להורות, י"ל שהוא רק להורות ביחידות, אבל לישב בב"ד מותר אף בפחות מארבעים. ולפי תי' הב', צ"ל דמה דאמרי' "תלמיד" שהורה, היינו שחשיב לתלמיד לפי שאינו יכול להורות ביחידות.

בה חיוב מיתה, וא"כ אין לוקין על עדותן, לפי שהוא ניתן לאזהרת מיתת ב"ד. ואפי' במקום שאינם בני מיתה, כגון שלא באו עמהם עדי מכירה, אפ"ה אין לוקין, דכיון דגניבה אתחלתא דמכירה היא, הרי לא הועילו עדותן כלום, ולכן אין לוקין. ואי"ז דומה לעדות על בן גרושה, דהתם עכ"פ הועילו עדותן לגבי שיעשה בן גרושה, אבל כאן לא הועילו עדותן, ולכן לא לקי.

(ט) **וא' יושב בלשכת הגזית - ע' במרגליות הים** דכ' להתפלא בהא דאמרי' דב"ד הגדול ישבו ודנו בחצי עגולה בלשכת הגזית, הרי מי שיודע בתבנית בהמ"ק במס' מדות יודע דאין מקום בלשכה קטנה זו לכל השבעים וא' חברי סנהדרין בחצי עגולה, וגם השואל ובית דינו שבעירו, וגם מקום לסופרי הדיינים, וכו'. ולכן כ' ע"פ מש"כ בספרי, דב"ד של ע"א ישבו "על" לשכת הגזית, וכוונתו שישבו על פתח לשכת הגזית, וזהו כמנהגם להורות בשער, וע"ע מש"כ בזה.

(י) **ואם לאו, אלו ואלו באים לב"ד הגדול שבלשכת הגזית, וכו' - דייק התוס' יו"ט מזה** דבאותם היושבים ראשונה לא קתני כן, דהא גם ב"ד השניים היו כ"ג כמו הראשונים, וא"כ אין הראשונים משועבדים כלל לדעת השניים, ורק כשבאו לב"ד הגדול כולם באים. אולם הביא מהרמב"ם (ממרים א', ד') שכ' בכל מקום ד"הכל באים", ומבואר דבכל אופן שב"ד א' לא ידעו, כולם באו לב"ד שגבוה מהם, אע"פ ששניהם רק ב"ד של כ"ג.

(יא) **ואם הורה לעשות, חייב - כ' הרמב"ן בספר המצוות (שורש א', עמ' כ"ו במהדר) פרנקל** דאפי' היכא שיש מח' בב"ד עצמם, ואם עכ"פ איכא רובם דהסכימו לאיזה דין, והוא חולק עליהם, והורה לעשות כדעתו, הרי הוא זקן ממרא (אע"פ שיש בסנהדרין מי שס"ל כמותו). אולם ע' במאירי שכ' "ויראה שאין נעשה זקן ממרא עד שיחלוק עם כל השבעים ואחד, אבל אם הי' ביניהם מי שנסכם עמו, אינו נהרג, וכן כתבוה חכמי הדורות שלפנינו".